

**ΘΕΜΑΤΑ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2026
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ και ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Έθνη και εθνικισμός

[...] Η νεότερη αντίληψη του έθνους συνδέεται με την ιδέα του ανεξάρτητου και κυρίαρχου κράτους και με το φαινόμενο του εθνικισμού. Ως εθνικισμό, μεταξύ άλλων, εννοούμε οποιοδήποτε κίνημα το οποίο υποστηρίζει την ύπαρξη του έθνους ως πραγματικότητας, υπερασπίζεται και προωθεί το πρωτείο του έθνους στη συλλογική ζωή και τοποθετεί στην κορυφή των πολιτικών αξιών του πολίτη το χρέος της πίστης και της αφοσίωσης στο εθνικό κράτος. Η αντίληψη αυτή οδήγησε σε δύο παγκόσμιους πολέμους σε απόσταση, σχεδόν, είκοσι χρόνων.

Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος σηματοδοτεί μια αποφασιστική στροφή στην ιστορία του εθνικισμού. Στην ερημωμένη και κατεστραμμένη Ευρώπη θα υψωθούν έγκυρες φωνές πολιτικών και διανοουμένων, οι οποίοι ζητούσαν το τέλος κάθε εθνικισμού και την υπέρβαση του εθνικού κράτους, που θεωρούνταν οι κυριότεροι υπεύθυνοι για τους πολέμους και τις σφαγές που έπληξαν την ανθρωπότητα σε λιγότερο από μισό αιώνα.

Στη συνείδηση των ευρωπαϊκών δημοκρατιών η ανάμνηση του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου ενόησε ένα βαθύ πολιτιστικό και ηθικό μετασχηματισμό απέναντι στον εθνικισμό, που εκτόπισε από το κέντρο της πολιτικής τη ρατσιστική νοοτροπία και οδήγησε στην απόρριψη του εθνικισμού, που διαιρούσε τους ευρωπαϊκούς λαούς.

Η ανάδυση μιας πιο ισχυρής επιθυμίας για την υπέρβαση των παλιών εχθροτήτων και αντιπαλοτήτων μεταξύ των ευρωπαϊκών εθνών, με την ανακάλυψη κοινών πολιτισμικών ριζών και πνευματικών παραδόσεων, φάνηκε να ενθαρρύνει τις προσπάθειες που απέβλεπαν στον περιορισμό της κυριαρχίας των εθνικών κρατών μέσα σε νέες πολιτικές και οικονομικές δομές ευρωπαϊκών διαστάσεων. Με αυτό το πνεύμα, στις επόμενες δεκαετίες, τέθηκαν οι βάσεις για την οικοδόμηση μιας ευρωπαϊκής κοινότητας.

Η οικοδόμηση αυτής της νέας ευρωπαϊκής οντότητας υπήρξε κάθε άλλο παρά γρήγορη και ανεμπόδιστη. Μεταξύ των εμποδίων ήταν η πολυπλοκότητα των εδραιωμένων στην πραγματικότητα των εθνικών

κρατών συλλογικών συμφερόντων και η αντίσταση από τα εθνικά κράτη στο να απαρνηθούν τμήματα της κυριαρχίας τους.

Κεντρικό στις προσπάθειες ανάλυσης και ερμηνείας αυτού του φαινομένου είναι **πάνω απ' όλα** το ζήτημα του έθνους, που αφορά όχι μόνο τον ορισμό της έννοιάς του, αλλά το ίδιο το πρόβλημα του χαρακτήρα του [...] Πολύ σχηματικά, οι σύγχρονες ερμηνείες του εθνικού φαινομένου μπορούν να διακριθούν σε δύο κύριους προσανατολισμούς.

Στην πρώτη περίπτωση, που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε θεωρία του πραγματικού έθνους, το έθνος θεωρείται μια αντικειμενική πραγματικότητα, μια αληθινά υπαρκτή οντότητα, που προηγείται της γέννησης του εθνικού κράτους και αποτελεί τη μήτρα του.

Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, το εθνικό κράτος είναι ουσιαστικά η έκφραση μιας συλλογικής υποκειμενικότητας, που διαμορφώθηκε μέσα στον χρόνο και που απέκτησε συνείδηση της ταυτότητάς της μέσω του εθνικισμού. Με αυτή την έννοια έγινε λόγος, σχετικά με την απαρχή του εθνικού φαινομένου στη σύγχρονη εποχή, περί «αναγέννησης» και «αφύπνισης» του έθνους.

Στη δεύτερη περίπτωση, που θα μπορούσαμε να αποκαλέσουμε θεωρία του φαντασιακού έθνους, το έθνος θεωρείται όχι μια αντικειμενική πραγματικότητα, αλλά μια απλή πολιτισμική κατασκευή, ένας μύθος, ένα πολιτικό σχέδιο, με δυο λόγια ένα ιδεολογικό τεχνούργημα, από το οποίο επωφελήθηκαν τα κυρίαρχα στρώματα του κεντρικού κράτους μέσω της «εθνικοποίησής» τους. [...] Για τους υποστηρικτές της θεωρίας του φαντασιακού έθνους, το εθνικό φαινόμενο είναι το κατάλοιπο μιας εποχής που βρίσκεται ήδη στη δύση της.

Οι υποστηρικτές της θεωρίας του πραγματικού έθνους είναι πεισμένοι ότι τα έθνη, ως αντικειμενικές πραγματικότητες και όχι απλές ιδεολογικές κατασκευές, δεν προορίζονται να χαθούν, όπως δείχνουν η αφύπνιση των εθνοτήτων και των εθνικισμών μετά την κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας και η συνέχιση των εθνικών εντάσεων και συγκρούσεων. [...]

https://www.efsyn.gr/themata/idees-palies-kai-nees/140691_ethnikai-ethnikismos

*Εμίλιο Τζεντίλε, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης La Sapienza.
Επιμέλεια: Θανάσης Γιαλκέτσος (Διασκευασμένο)*

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

Ο συναρπαστικός πατριωτισμός της οικογένειας Αντετοκούμπο

[...] Ο Θανάσης Αντετοκούμπο ξεκίνησε από χαμηλά και έχτισε μία καριέρα με σκληρή δουλειά και συγκινητική, αδάμαστη επιμονή. Μεγάλωσε στα Σεπόλια χωρίς τίποτα. Μεγάλος αδελφός του Γιάννη και γιος μιας μάνας που τα έβγαζε δύσκολα πέρα. Στήριξε την οικογένεια. Σ' ένα κουραστικά ρατσιστικό και κομπλεξικό μέρος, τ' αδέρφια δεν έχασαν το χαμόγελό τους. Ούτε η μαμά.

Ο Κώστας Αντετοκούμπο γεννήθηκε το 1997 στην Ελλάδα. Πήρε την ελληνική ιθαγένεια μόλις το 2016 κι ενώ η διεθνής καριέρα του Γιάννη είχε ξεκινήσει και η χώρα μπορούσε πια να είναι περήφανη γι' αυτά τα παιδιά που μέχρι πρότινος δε θεωρούσε πολίτες της. Η ίδια χώρα, αρκετά χρόνια μετά, κατασυκοφαντεί όσους θέλουν να χτίσουν μια ζωή εδώ, ερχόμενοι απ' αλλού.

Ο Γιάννης, με το τεράστιο χαμόγελό του, κάθε καλοκαίρι ζει το όνειρο στην Ελλάδα όπου επιστρέφει, πλούσιος και επιτυχημένος, επειδή είναι το σπίτι του και ολοφάνερα αγαπάει τον τόπο. Με συγκινεί η ιδέα πως ένας πρώην φτωχός κάτοικος Αθηνών ζει έτσι. Κι ενώ συνήθως η επίδειξη πλούτου στις διακοπές μάς υπενθυμίζει τις κραυγαλέες εισοδηματικές ανισότητες στις οικονομίες που πλαισιώνουν τη ζωή μας, οι αναρτήσεις του Γιάννη από τις πολυτελείς βόλτες του με σκάφος στην Ελλάδα έχουν κάτι από θεϊκή δικαιοσύνη (νομίζω δεν θα σταματήσω ποτέ να χαίρομαι που μιλάει αγγλικά με ακομπλεξάριστη ελληνική προφορά).

Η οικογένεια Αντετοκούμπο επενδύει συστηματικά, υλικά και συναισθηματικά, στη χώρα, ενώ η παρουσία της στην εθνική ομάδα μπάσκετ σηκώνει την ομάδα ψηλά. Νομίζω χρειαζόμαστε περισσότερους τέτοιους Έλληνες. Αυτό το είδος του ήσυχου πατριωτισμού που υποδηλώνει μια χώρα λιγότερο κομπλεξική, φοβική, κλειστή και ομοιογενή. Λιγότερο βαρετή και φτωχή σε εμπειρίες, ταλέντα ή τρόπους θέασης του κόσμου. Μια χώρα που όσοι τη βλέπουν δεν λένε «Θεέ μου, τι κόλαση», αλλά ζηλεύουν και σκέφτονται «μακάρι να ζούσα κι εγώ εκεί, σ' αυτό το μέρος!».

Ωστόσο, η χώρα, όπως και στο παρελθόν, επενδύει στην ιδέα πως όποιος δεν θέλει μπορεί να φύγει. Επενδύει στην αναγκαιότητα ή στο συναίσθημα αντί να επενδύσει στους ανθρώπους της (τους οποίους ανεξαρτήτως χρώματος διώχνει συστηματικά προς πλουσιότερες και λιγότερο ομοιογενείς μητροπόλεις). Υπονοείται, έτσι, **δυστυχώς**, πως ο τύπος πατριωτισμού που την ενδιαφέρει, τουλάχιστον σε επίπεδο οργανωμένης πολιτείας, είναι ο φθηνός εθνικισμός της παράνοιας που, κατά

κανόνα, δεν οδηγεί σε πνευματικό και υλικό πλούτο, αλλά σε φτώχεια, μιζέρια και διαρροή εγκεφάλων. [...]

<https://www.kathimerini.gr/opinion/563750584/o-synarpastikos-patriotismos-tis-oikogeneias-antetokounmpo/>
Βίβλιαν Στεργίου 5/8/2025
(διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης)

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Πρωτομαγιά του 1944

Το ποίημα «Πρωτομαγιά 1944» του Κώστα Βάρναλη γράφτηκε αμέσως μετά την εκτέλεση των 200 κομμουνιστών αγωνιστών από τα ναζιστικά στρατεύματα κατοχής, η οποία έλαβε χώρα την 1η Μαΐου 1944 στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής.

Πέσε στα γόνατα, προσκύνα το πανάγιο χώμα
με την ψυχή κατάκορφα στον ουρανό υψωμένη,
όποιος και να 'σαι, όθε και να 'σαι κι ό,τι — άνθρωπος να 'σαι!
Πιότερο, αν είσαι του λαού ξωμάχος¹, χερομάχος,
φτωχόπαιδο, που αθέλητα σε βάλαν να καρφώσεις 5
τον αδερφό σου αντίκρα σου — με μάνα εσύ και κείνος!
Ετούτ' η μάντρ' αγνάντια σου το σύνορο του κόσμου.
Σ' αυτήν απάνου βρόντηξεν ο Διγενής το Χάρο.
Ήτανε πρώτη του Μαγιού, φως όλα μέσα κι έξω 10
(έξω τα χρυσολούλουδα και μέσα η καλοσύνη)
που αράδιασε πά' στο σοβά, πιστάγκωνα δεμένους
και θέρισε με μπαταριές² οχτρός ελληνομάχος,
όχι έναν, όχι δυο και τρεις, διακόσια παλικάρια.
Δεν ήρθαν μελλοθάνατοι με κλάμα και λαχτάρα,
μόν' ήρθανε μελλόγαμπροι με χορό και τραγούδι. 15
Και πρώτος άρχος του χορού, δυο μπόγια πάνου απ' όλους
κι από το Χάρο τρεις φορές πιο πάνου ο Ναπολέος³.
Κι είναι από τότες Μάης εδώ, φως όλα μέσα κι έξω.

¹ Ξωμάχος = αυτός που μάχεται έξω, δηλαδή ο αγρότης, ο γεωργός.

² Μπαταριές = πυροβολισμοί

³ Ναπολέος = αναφέρεται στον Ναπολέοντα Σουκατζίδα ο οποίος αρνήθηκε να εκτελεστεί άλλος στη θέση και να σωθεί ο ίδιος. Ήταν ανάμεσα στους 200 κομμουνιστές πατριώτες που εκτελέστηκαν.

Κόλλα τ' αφτί και την καρδιά στο ματωμένο χώμα.
Στον Κάτου Κόσμο τραγουδάνε πάντα και χορεύουν 20
κι αν κάπου ανάκουστος καημός θολώνει τη λαλιά τους,
δεν είναι που τη μάνα τους τη μαύρη ανανογιούνται⁴
παρά που τους προδώσαν απορίμματα δικά μας.
Κι αν πέσανε για το λαό, νικήσαν οι προδότες,
που τώρα εδώ κατάχρυσοι περνούν και μαγαρίζουν⁵, 25
και τώρα πιο τους μάχονται και τους ξανασκοτώνουν!
Σιχαίνεσαι τους ζωντανούς; Μην κλαις τους σκοτωμένους!
Απ' τα ιερά τους κόκαλα, πρώτη του Μάη και πάλι,
θα ξεπηδήσει ο καθαρμός κι η λευτεριά του ανθρώπου.
Κι είναι χιλιάδες στην Ελλάδα όμοιοι Πανάγιοι Τάφοι. 30

Θέμα Α

A.1. Να παρουσιάσετε συνοπτικά, σε μία παράγραφο 70 - 80 λέξεων, τις κυρίαρχες απόψεις σχετικά με τη διαμόρφωση του έθνους στη σύγχρονη εποχή, όπως αυτές αποτυπώνονται στο **Κείμενο 1**.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B.1. Με βάση τα **Κείμενα 1** και **2**, να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε περίοδο, τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να αιτιολογήσετε τις απαντήσεις σας με αναφορές σε αποσπάσματα των **αντίστοιχων κειμένων**.

Κείμενο 1

- α.** Το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου σηματοδότησε το τέλος του εθνικισμού.
- β.** Η νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε με την απόρριψη του εθνικισμού ακολούθησε μία ομαλή διαδικασία.
- γ.** Σύμφωνα με τη θεωρία του φαντασιακού έθνους, το τελευταίο θεωρείται κάτι το υποκειμενικό.

⁴ Αναγογιούνται = σκέφτονται, συλλογίζονται

⁵ Μαγαρίζουν = μολύνουν

Κείμενο 2

- δ. Η επίδειξη πλούτου από πετυχημένους αθλητές, όπως ο Γιάννης Αντετοκούνμπο, αποτελεί κατακριτέα στο σύνολο της.
- ε. Η Ελλάδα επενδύει στον γνήσιο πατριωτισμό.

Μονάδες 15

Β.2.α. Ποια είναι η πρόθεση της συντάκτριας στην 4^η παράγραφο («Η οικογένεια Αντετοκούνμπο επενδύει ... σ' αυτό το μέρος!») του **Κειμένου 2**; Να αναφέρετε δύο (2) γλωσσικές επιλογές που να επιβεβαιώνουν την απάντησή σας.

Μονάδες 6

β. Στις παρακάτω λέξεις και φράσεις που σας δίνονται, να αποτυπώσετε τη νοηματική σχέση που δηλώνουν και να τις αντικαταστήσετε με ισοδύναμες νοηματικά λέξεις έτσι, ώστε να συμφωνούν με το περιεχόμενο των περιόδων λόγων στις οποίες βρίσκονται στα **Κείμενα 1 και 2**.

πάνω απ' όλα – στην πρώτη περίπτωση – ωστόσο – δυστυχώς

Μονάδες 4

Β.3.α. Ο συντάκτης του **Κειμένου 1**, μεταξύ άλλων, παρουσιάζει τη διαμόρφωση και την εξέλιξη του φαινομένου του σύγχρονου εθνικισμού με σχέσεις χρονικότητας και αιτιότητας. Να επιβεβαιώσετε την άποψη αυτή.

Μονάδες 6

β. Στην τελευταία παράγραφο του **Κειμένου 2** («Ωστόσο, η χώρα ... διαρροή εγκεφάλων»), η συντάκτρια αναπτύσσει ένα επιχείρημα. Να παρουσιάσετε την οργάνωσή του σε μία παράγραφο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 4

Θέμα Γ

Γ.1. Στο ποίημα του Κώστα Βάρναλη «Πρωτομαγιά 1944» (**Κείμενο 3**), οι 200 κομμουνιστές Έλληνες πατριώτες «Δεν ήρθαν μελλοθάνατοι με κλάμα και λαχτάρα/μον' ήρθανε μελλόγαμπροι με χορό και τραγούδια». Πού πιστεύετε ότι οφείλεται η στάση τους αυτή; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας με αναφορά σε τρεις (3) τουλάχιστον κειμενικούς δείκτες. Ποια είναι η δική σας άποψη σχετικά με τη στάση αυτή;

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ.1. Ο συντάκτης του **Κειμένου 1** αναφέρει ότι «η ανάμνηση του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου ευνόησε ένα βαθύ πολιτιστικό και ηθικό μετασχηματισμό απέναντι στον εθνικισμό, που εκτόπισε από το κέντρο της πολιτικής τη ρατσιστική νοοτροπία και οδήγησε στην απόρριψη του εθνικισμού, που διαιρούσε τους ευρωπαϊκούς λαούς». Παράλληλα, η Βίβιαν Στεργίου στο άρθρο της (**Κείμενο 2**) προτρέπει την Ελλάδα να υιοθετήσει έναν «ήσυχο πατριωτισμό».

Αφού λάβετε υπόψη σας τις παραπάνω απόψεις και αξιοποιώντας δημιουργικά τα κείμενα αναφοράς (**Κείμενα 1,2 και 3**), να εκφράσετε την άποψή σας για τα οφέλη του γνήσιου πατριωτισμού και να προτείνετε τρόπους με τους οποίους το σύγχρονο σχολείο μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργειά του. Το κείμενό σας θα δημοσιευτεί στην ιστοσελίδα του σχολείου σας (350 – 400 λέξεις).

Μονάδες 30

Καλά αποτελέσματα!!!